

Turizm ve Rekreasyon Alanlarıyla İlişkisi Bağlamında Neulinger'in Boş Zaman Teorisinin Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of Neulinger's Leisure Theory in the Context of Its Relationship with Tourism and Recreation Areas)

* Cemalettin GÜNEŞ^a , Bilgehan GÜLCAN^b

^a Ankara Hacı Bayram Veli University, Graduate School of Education, Department of Recreation Management, Ankara/Turkey

^b Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Recreation Management, Ankara, Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 04.10.2022

Kabul Tarihi: 24.12.2022

Anahtar Kelimeler

Boş zaman

Neulinger boş zaman

teorisi

Bibliyometrik analiz

Öz

Bu araştırmada, rekreasyon ve turizm alanlarındaki olguların açıklanmasında da sıkça başvurulan, açıklama gücü oldukça yüksek olan, Neulinger'in boş zaman paradigması üzerine alan yazında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bu analizle uluslararası alanyazında boş zaman paradigması veya boş zaman teorisine ilişkin yapılan çalışmaların künyeleri hakkında fikir edinme ve konuyla ilgili genel bir çerçevenin çizilmesi amaçlanmıştır. Bulgular, daha kolay yorumlanabilmesi için VOSviewer programıyla görselleştirilerek sunulmuştur. Analiz sonucunda, Neulinger'in boş zaman teorisi ile ilgili çalışmaların düzensiz bir seyir izlese de arttığı söylenebilir. Ayrıca en fazla yayın sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Kanada'da ve makale türünde yapıldığı görülmektedir. Atıf dizinleri açısından bakıldığında ise en fazla etkileşimin yine bu ülkeler arasında olduğu söylenebilir. Sonuç olarak Neulinger'in boş zaman teorisinin boş zaman teorileri arasında gittikçe öneminin arttığı ve gittikçe rekreasyon ve turizm konulu çalışmalar arasında da popülerlik kazandığı gözlemlenmektedir. Bu gözlemin bilimsel olarak kanıtlanması için turizm ve rekreasyon kavramlarının Neuliner'in boş zaman teorisine beraber incelendiği ve birbirleriyle karşılaştırıldığı bir bibliyometrik analizin literatüre önemli katkıların olduğu düşünülmektedir.

Keywords

Leisure

Neulinger leisure theory

Bibliometric analysis

Abstract

In this research, a bibliometric analysis of the literature on Neulinger's leisure paradigm, which is frequently used in the explanation of phenomena in the fields of recreation and tourism, and which has a very high explanatory power, has been made. With this analysis, it is aimed to get an idea about the studies on the leisure paradigm or leisure theory in the international literature and to draw a general framework on the subject. The findings are presented visually with the VOSviewer program for easier interpretation. As a result of the analysis, it can be said that the studies on Neulinger's leisure theory have increased despite an irregular course. In addition, it is seen that the most publications are made in the United States, England and Canada, respectively, and in article type. In terms of citation indexes, it can be said that the highest interaction is between these countries. As a result, it is observed that Neulinger's leisure theory is becoming increasingly important among leisure theories and is gaining popularity among studies on recreation and tourism. In order to prove this observation scientifically, it is thought that a bibliometric analysis in which the concepts of tourism and recreation are examined together with Neuliner's leisure theory and compared with each other makes important contributions to the literature.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: gunes.cemalettin@hbv.edu.tr (C Güneş)

DOI: 10.21325/jotags.2022.1162

GİRİŞ

Günümüzde iş hayatı oldukça yoğun, yorucu, rutin ve görelî olarak sıkıcı olmasına karşın insanlar bu sürece itici ya da çekici nedenler ile dahil olmaktadır. Ancak iş hayatının getirmiş olduğu streslerden uzaklaşmak için de genellikle dinlendirici, rahatlatıcı ve yeniden toparlayıcı özelliğe sahip olan reaktif nitelikli boş zaman faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Tel & Köksalan, 2008). Modern dünyada insanın çalışma hayatının dışında kalan (iş günü sonu, hafta sonu, yıllık izin ve emeklilik dönemi) zaman dilimini ifade eden (Türkmen vd., 2013) boş zaman olgusu kişinin kendini geliştirme, bir sosyal sınıfa ait olma fırsatları sağlaması sebebiyle insanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri tartışılmalıdır (Torkildsen, 2012: s.19). Öte yandan Kement (2019) bu alanda yapılan kavramsal çalışmalara dayanarak çalışma hayatı dışında kalan zaman diliminin serbest zaman, çalışma hayatı ve temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşıladıkları zaman dilimi dışında kalan zaman diliminin de boş zaman olarak tanımlanması gerektiğini vurgulamıştır. Diğer bir ifadeyle, insanlar eskilerden beri yaşam zorunlulukları tarafından sınırları biçimlendirilmiş zamanın dışında kalan ve kendileri için harcayabilecekleri yegane zaman dilimi olarak gördükleri boş zamanın içindeki “boş” u nitelikli bir biçimde nasıl anlamlandıracakları üzerine düşünmüşlerdir. Munusturlar vd., (2017) bu düşüncelerin fiziksel ve zihinsel zindeliğe vurgu yapan Antik Roma döneminde daha fazla ivme kazandığını ifade etmektedir. Rönesans akımlarının, kilisenin çalışma dışı kalan zamanı israf olarak kabul gören boş zaman karşıtı yaklaşımlarını zayıflatması (Arglye, 1996; Dattilo, 2008; Bull vd.,2003) boş zamana daha fazla değer atfedilmesini sağlamıştır. Öte yandan, sanayi devriminin çalışma hayatı üzerindeki radikal etkileri de insanların boş zamanlarını ve bu zamanı nasıl değerlendirebilecekleri konusundaki çabalarını artırmıştır (Torkildsen, 1992). Ayrıca Aytacı (2006)’ın ifade ettiği; modern insanın tüketim ve haz odaklı yaşama anlayışının da boş zaman faaliyetlerine farklı anlamlar yüklenmesine neden olduğu söylenebilir. Yani kapitalist akımların yönlendirmesiyle hayatlarının merkezlerine tüketim ve hazzı koyan insanların boş zaman faaliyetlerine daha fazla yöneldiği düşünülebilir. Bu faaliyetler insanların kendilerini yenilemelerine hatta yeniden yapılandırmalarına olanak tanınması gibi özellikler taşıması sebebiyle rekreasyonel faaliyetler olarak tanımlanabilir (Brey & Lehto, 2007). Rekreatif etkinlikler biçimsel olarak aktif ya da pasif, katılan kişi sayısı bakımından bireysel ya da grup, türü bakımından ise sportif, kültürel ve sanatsal olarak sınıflandırılabilir. Bu faaliyetler katılımcılara haz, mutluluk, huzur, ruhsal dinginlik, fiziksel ve zihinsel rahatlama ve daha geniş bir dünya görüşü kazandırmaktadır (Hacıoğlu vd., 2003: s.30). Bir boş zaman değerlendirme yöntemi olarak rekreatif etkinlikleri, müzikal uğraşlar, sportif etkinlikler, oyunlar, sanatsal etkinlikler, hüner gerektiren etkinlikler, doğa etkinlikleri, sosyal ve kültürel etkinlikler olarak genel başlıklar altında sıralamak mümkündür (Can, 2015). Bütün rekreatif etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için ilk zorunluluk boş zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yönüyle boş zaman ve rekreasyon arasında organik bir bağ bulunmaktadır. Bu iki kavram ile sıklıkla anılan diğer bir kavram da turizm kavramıdır. Bazen etkinlik turizmi olarak rekreasyonel faaliyetler turizm faaliyetlerinin bir alt kolu olarak değerlendirilse dahi turizm faaliyetleri zaman ve mekan açısından sınırlandırılmış rekreasyonel etkinlikler olarak da düşünülebilir.

Turizm, rekreasyon ve boş zaman, genellikle birbiriyle ilişkili ve örtüşen kavramlar dizisi olarak görülür. Çok önemli kavramlar olmak ile birlikte, tanımları nerede, nasıl ve ne zaman kullanıldığı konusu tartışmalıdır. Bununla birlikte, boş zamanı ve dolayısıyla turizmi ve rekreasyonu tanımlamaya yönelik fenomenolojik yaklaşımlar, boş zamanın hem tanımlandığı hem de gerçekleştiği sosyal bağlamı vurgulamada değerli olsa da, böyle bir yaklaşım, tanımlara yönelik 'nesnel', teknik yaklaşımlarla açıkça çelişecektir. Ancak bu tanımların farklı amaçlar için kullanıldığının da altını çizmek gerekir. Boş zaman, turizm ve rekreasyonun evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı

imkansızdır. Tanımlar amaçlarına ve bağlamlarına göre değişmektedir (Hall & Page, 2015). Bununla birlikte, boş zamanın sübjektif doğası göz önüne alındığında bile, boş zaman, turizm ve rekreasyon arasındaki ilişkinin kolektif veya yaygın olarak kabul edilen bir izlenimini sağlamak için daha geniş bir ölçekte bireysel algıları ve faaliyetleri bir araya getirmek hala mümkün olabilir. Bu anlamda, turizm ve rekreasyon genellikle daha geniş olan boş zaman kavramının alt kümeleri olarak kabul edilir (Coppock 1982; Murphy 1985; Herbert 1988, Mullett, 1988).

Bu araştırmada, ağırlıklı olarak sosyal bilimler, sosyoloji ve psikoloji alanlarında faydalanılan, bununla birlikte rekreasyon ve turizm alanlarındaki olguların açıklanmasında da sıkça başvurulan, açıklama gücü oldukça yüksek olan, Neulinger'in boş zaman paradigması üzerine alan yazında yapılan çalışmalar tasnif edilmiştir. Uluslararası alan yazında boş zaman paradigması veya boş zaman teorisine ilişkin yapılan çalışmaların künyeleri hakkında fikir edinme amaçlı yapılan bu araştırmada, araştırmaların yordanması mümkün olabilmektedir. Boş zaman turizm ve rekreasyon çalışmalarının parçalı ve dağınık yapısı (Köseoğlu vd., 2016) dikkate alındığında bu bibliyometrik çalışmanın ilgili kavramların tümünü bütüncül bir yaklaşımla ele alıyor olması sebebiyle alan yazına önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Stockdale (1985), boş zamanın anlamı üzerine bir incelemede, boş zaman kavramının kullanıldığı üç ana yol tanımlamıştır. Bunlardan ilki boş zamanı insan seçimlerine dayandıran bir zaman, aktivite ve ruh hali dönemidir. İkincisi boş zamanın çalışmanın tersi olarak algılandığı ve çalışma dışı veya artık zaman olarak tanımlandığı nesnel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Sonuncusu ise boş zaman etkinliklerinin yalnızca bireysel algılar ve inanç sistemleri bağlamında bir anlam kazandığı ve bu nedenle herhangi bir zamanda herhangi bir ortamda gerçekleştirilebileceği nitel bir kavram olarak boş zamanı vurgulayan öznel bir görüşü ifade etmektedir. Herbert'e (1988) göre boş zaman, , bireyin özgür, gönüllü bir şekilde kendi seçimlerine göre faaliyetlerde bulunduğu zaman olarak görülmektedir. Glyptis (1981) ise, bireysel boş zaman algılarının önemini vurgulayan boş zaman yaşam tarzları kavramının benimsenmesini savunmaktadır.

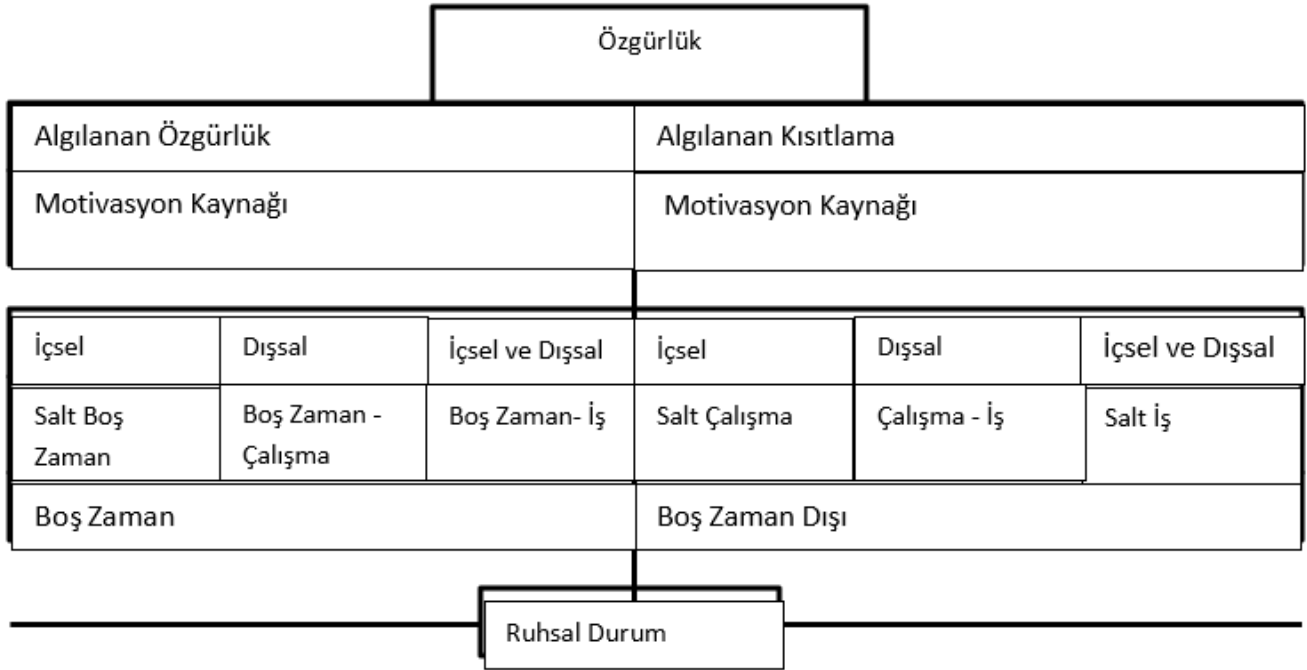
Tanımların dışında bir paradigma çerçevesiyle boş zaman kavramı ele alındığında; pozitivist/post-pozitivist/pragmatik paradigmlar içinde yürütülen araştırmalar, boş zamanın gerçek olduğunu, araştırmacıdan bağımsız olarak var olduğunu (ontolojik konum), nesnel olarak çalışılması gerektiğini (epistemolojik konum) ve ölçüm hatalarıyla da olsa nicel yöntemlerle ölçülebileceğini ifade etmektedir. Kelly (2009) tarafından önerilen basitleştirilmiş paradigma, boş zamanı tanımlamaya yönelik ilk girişimlerden biridir. Kelly (2009) faaliyetleri ücretli işle nasıl ilişkili olduklarına göre ve bireyin bunları gerçekleştirme konusundaki takdir yetkisine göre sınıflandırabileceğini ifade etmektedir. Mevcut araştırmayı gözden geçirdikten sonra, faaliyetleri ücretli işle nasıl ilişkili olduklarına göre ve bireyin bunları gerçekleştirme konusundaki takdir yetkisine göre sınıflandırabileceğimizi önerdi. Bu öneri, dört farklı yaklaşımdan oluşan boş zaman tipolojisini göstermektedir. Bunlar;

- Kendi iyiliği için seçilen boş zaman (serbestçe seçilmiş ve işle ilgili olmayan)
- Koordineli boş zaman (serbestçe seçilmiş ve işle ilgili)
- İş tamamlayıcı boş zaman (toplumsal olarak belirlenmiş ve işle ilgili olmayan)
- İş etkinliklerine hazırlık veya bu faaliyetlerden iyileşme olarak boş zaman (serbestçe seçilmemiş ve işle ilgili olmayan)

Yukarıda ifade edilen maddelere benzer şekilde, Neulinger (1974/1981) boş zaman etkinliklerini incelemek için, aynı zamanda bir özellikler alanı oluşturan iki boyuta dayalı bir paradigma önerdi. Bu paradigmada, algılanan özgürlük boş zamanın ana özelliğidir, oysa motivasyon altı deneyim sınıfı oluşturarak seçim yoğunluğunu derecelendirir. Bunlar;

- Salt boş zaman (özgürce seçilmiş ve içsel olarak motive edilmiş)
- Boş zaman - çalışma (özgürce seçilmiş ve hem içsel hem de dışsal olarak motive edilmiş)
- Boş zaman -iş (özgürce seçilmiş ve dışsal olarak motive edilmiş)
- Salt çalışma (özgürce seçilmemiş ve içsel olarak motive edilmemiş)
- Çalışma-iş (özgürce seçilmemiş ve hem içsel hem de dışsal olarak motive edilmiş);
- Salt iş (özgürce seçilmemiş ve dışsal olarak motive edilmemiş)

Şekil 1. Neulingerin boş zaman sınıflandırmasını göstermektedir.

Şekil 1. Neulinger'in Boş Zaman Paradigması

Kaynak: A Paradigm of Leisure (Neulinger, 1981)

Neulinger'e (1981) göre tablo, davranışı çeşitli boş zaman ve boş zaman türleri olarak sınıflandırmak için iki boyutu nasıl kullandığımızı, onları farklılaştıran ilk boyut olarak "algılanan özgürlüğü" vurgulayarak ve üç tür motivasyonu bütünleştirdiğini göstermektedir: içsel, içsel-dışsal ve dışsal. Bu yaklaşım altında yazar, davranışın çok-belirleyici olduğundan ve belirli faaliyetlerin hem içsel hem de dışsal olarak etkileneceğinden bahseder. Bu şekilde, hücre 1, öznenin özgürce katıldığı ve kendi içinde bir amaç için gerçekleştirilen bir aktivite olan en saf boş zaman davranışını temsil etmektedir. Hücre 6, boş zamana tamamen zıt bir davranış, zorunluluk ve koşullandırma altında, kendisi veya kendisi için herhangi bir ödül olmaksızın, Neulinger, bir aktivite sırasında bir zihin durumu ile diğeri arasında olası geçişler önererek, gerçek hayatta her kutuda maruz kalanlara benzer durumlar bulmanın zorluğunu vurgulamaktadır.

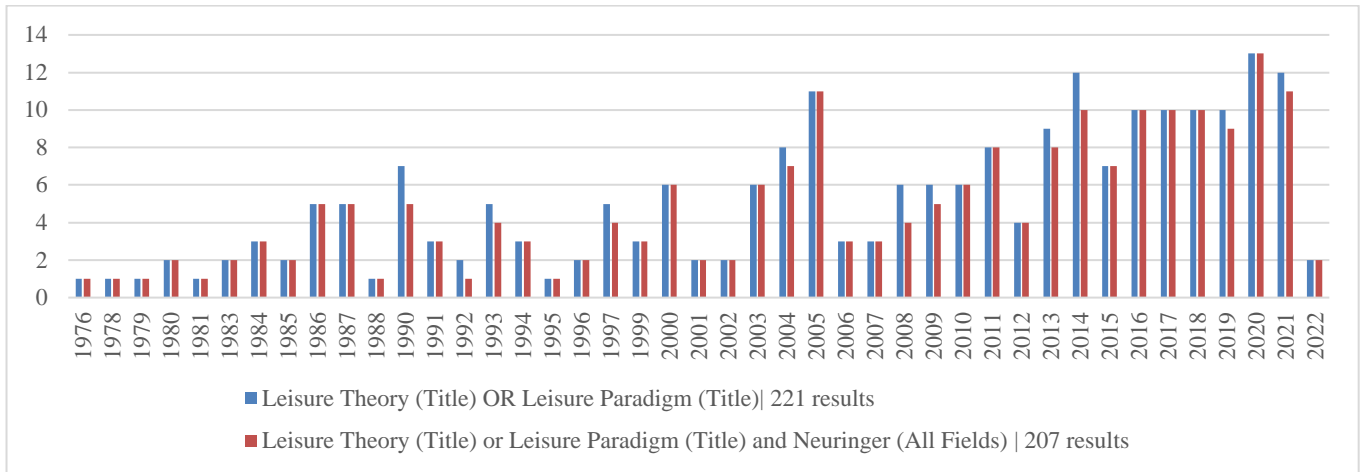
Bu teori çok perspektife dayalıdır, her şey bir kişinin yaşam aktivitelerini nasıl gördüğüne ve programlarından aldıkları zevk miktarına bağlıdır. Shaw (1985), boş zaman deneyiminin iş deneyiminden nasıl farklı olduğunu belirlemek için günlük yaşamdaki boş zaman deneyiminden bir şeyler keşfetmeye çalıştı. Bir örneklemeden, rutin faaliyetleri kategorize etmeleri ve bunlara anlamlar atamaları istendi ve sonuçlar, boş zaman ve iş arasında en iyi ayırım yapan anlamların keyif, seçim, rahatlama, içsel motivasyon ve değerlendirme eksikliği olduğunu gösterdi. Yine de Shaw'ın ana katkısı, karşılık gelen algısal boyutlara sahip boş zaman etkinliklerinin net bir kalıp oluşturmadığını göstermektedir.

Yöntem

Bu araştırmada betimsel özellik gösteren tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde yöntem olarak bibliyometrik yöntem kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz nicel yöntemler kullanılarak elektronik veri tabanlarında bulunan akademik yayınların sınıflandırılmasına olanak sağlamaktadır (Donthu vd., 2021). Bibliyometrik analiz, özellikle belirli disiplinlerin gelişimini takip etmek ve bu gelişimi yorumlamak için gün geçtikçe daha fazla tercih edilen bir yöntemdir. (Zupic & Čater, 2015: s.429). Çalışmanın odağında olan turizm boş zaman ve rekreasyon kavramlarının alanlarının çok net olmayışı ve bu alanda yapılan çalışmaların birbiriyle bağımsız yapıları (Köseoğlu vd., 2016) bibliyometrik çalışmaları bu alanda biraz daha önemli hale getirmektedir. Bu araştırmada veri tabanı olarak web of science veri tabanı tercih edilmiştir. Web of Science veri tabanı dünyada en büyük özetleme ve indeksleme sistemlerinden biridir. Ayrıca Web of Science veri tabanı farklı bilim dallarında birçok çalışmayı bünyesinde barındırdığı için (Aghaei Chadegani vd., 2013) bu araştırmada veri tabanı olarak seçilmiştir. Araştırmada Web of Science veri tabanı üzerinden başlıkta “boş zaman paradigması” ya da “boş zaman teorisi”, kelimeleri, ek olarak Neulinger kelimesi ise bütün alanlarda anahtar kelime olarak kullanılmıştır. Yaptığımız araştırmanın örneğini Web of Science veri tabanında bu bahsettiğimiz üç anahtar kelime başlığında, 1976 yılından günümüz 2022 yılları arasında “başlık (title)” ve “anahtar kelime (keywords)” olarak kullanan çalışmalar meydana getirmektedir. Dolayısıyla 1976-2022 yılları arasında 221 adet yayımlanmış çalışma; yayın yılı, çalışma yazarları, çalışmanın yapıldığı alan, hangi kurumda yapıldığı, hangi ülkede yapıldığı, yayın türü, kullanılan kaynaklar ve çalışmaların anahtar kelimeleri üzerinden değerlendirilmiştir.

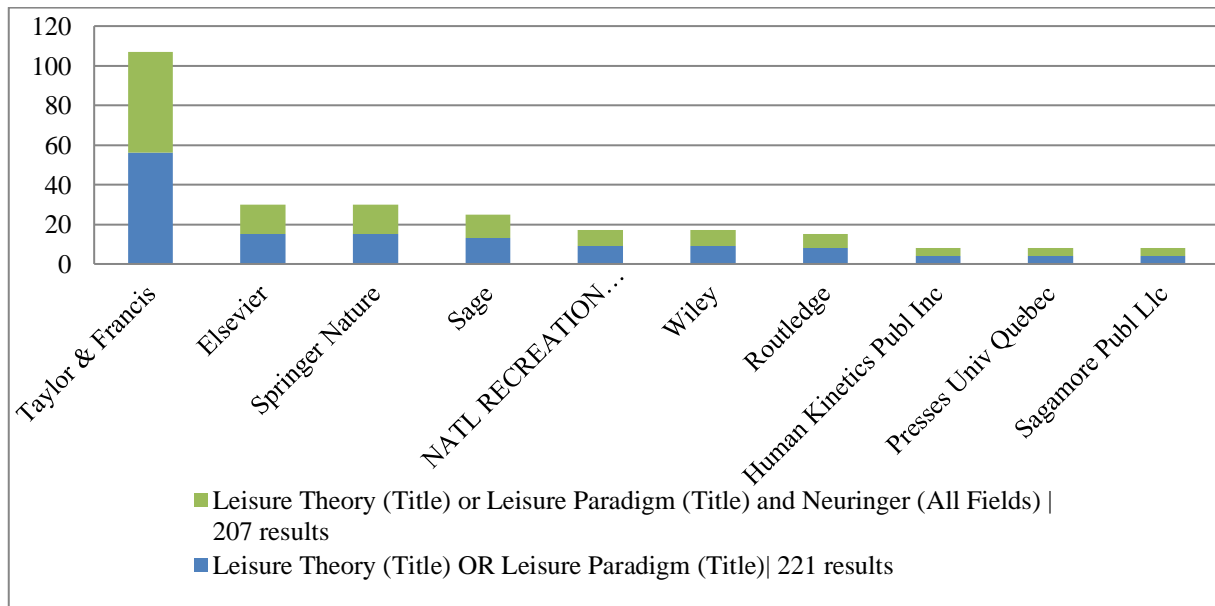
Bulgular

Yapılan elde edilen bulgulara göre boş zaman teorisine/paradigmasına ilginin yıllar içinde genel anlamıyla bir artış olduğu gözükmektedir. Bu artış çok düzenli bir seyir izlemese de son on yıl önceki yıllara göre daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Buna paralel olarak Aynı Neulinger' in boş zaman teorisini konu alan çalışmalarında aynı ivmeyle arttığı söylenebilir. Boş zaman Teorileri ile ilgili çalışmaların yıllara göre yoğunluğu Şekil 1'de daha detaylı olarak verilmiştir. Şekil 1'de en dikkat çeken sonuçlardan biri ise 2005 yılında boş zaman teorileri/paradigmalarını ve Neulinger'in Boş zaman teorisini konu alan çalışmaların önceki yıllara ve sonraki birkaç yıla göre radikal bir biçimde artış yaşandığıdır.

Şekil 2. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 3 ise çalışmaların yer aldığı yayıncıları göstermektedir. Burada en dikkat çeken bulgu çalışmaların toplamının çok önemli bir kısmını temsil eden sayıda çalışmanın Taylor&Francis 'de yer almış olmasıdır. Bunu sırasıyla Elsevier ve Springer Nature takip etmektedir.

Şekil 3. Yayıncılara Göre Değişimi

Çalışmalar, gerçekleştiren yazarlar açısından sınıflandırıldığında en fazla çalışma yapanın Hagger MS olduğu görülmektedir. Hagger MS'nin boş zaman teorileri/ paradigmaları ile ilgili yaptığı tüm çalışmaların Neulinger'i n boş zaman teorisini kapsadığı gözükmektedir. Diğer birçok yazarın çalışmalarına bakıldığında aynı durumun geçerli olduğu söylenebilir. Öte yandan boş zaman teorileri/paradigmaları ile ilgili yaptığı hiçbir çalışmasında Neulinger'in boş zaman teorisi ile hiç ilişkilendirmeyen Crompton JL ve Kelly JR gibi araştırmacıların varlığı da dikkat çekmektedir. Roberts (2010) ise boş zaman teorileri/Paradigmaları ile ilgili yaptığı dört çalışmanın üçünde Neulinger'in boş zaman teorisini/paradigmasını temel almıştır. Tablo 1'de çalışmaların yazarlar açısından dağılımı yer almaktadır. Tablodaki sadece, boş zaman teorileri ile ilgili üç veya daha fazla çalışması olan yazarlar yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaların Yazarlara Göre Dağılımı

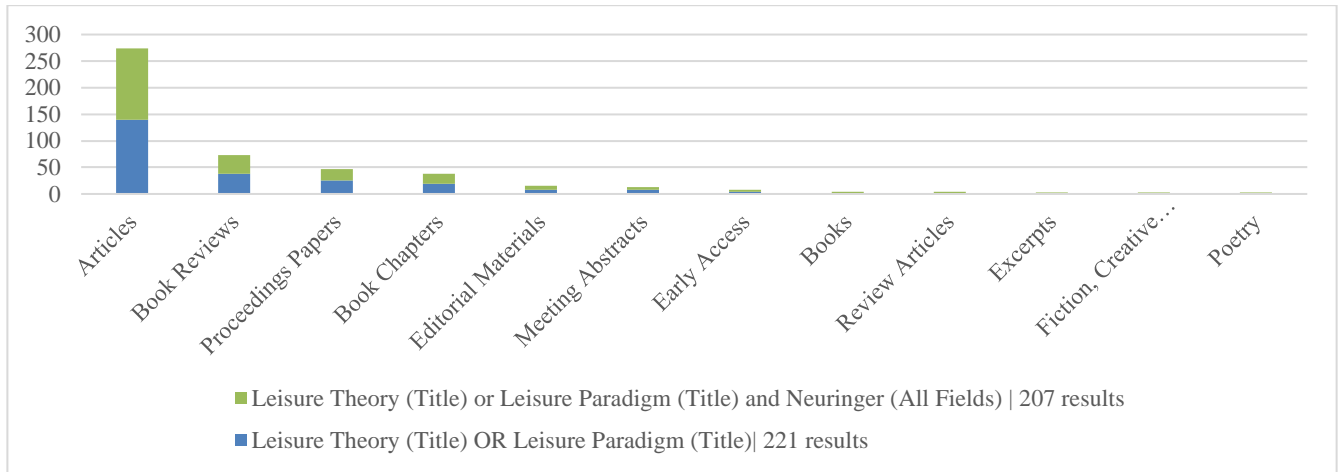
Yazarlar	Leisure Theory (Title) OR Leisure Paradigm (Title) 221 results	Yazarlar	Leisure Theory (Title) or Leisure Paradigm (Title) and Neuringer (All Fields) 207 results
Hagger MS	5	Hagger MS	5
Crompton JL	4	Ginis KAM	4
Ginis KAM	4	Ajzen I	3
Roberts K	4	Chatzisarantis NLD	3
Ajzen I	3	Dieser RB	3
Chatzisarantis NLD	3	Driver BL	3
Dieser RB	3	Ellis GD	3
Driver BL	3	Freeman PA	3
Ellis GD	3	Kerner MS	3
Freeman PA	3	Lacanieta A	3
Kelly JR	3	Roberts K	3
Kerner MS	3	Rojek C	3
Lacanieta A	3	Searle MS	3
Rojek C	3	Sirgy MJ	3
Searle MS	3		
Sirgy MJ	3		

Tablo 2’ de araştırmalar veya yayınlandıkları ülkeler (ilk on) görülmektedir. Boş zaman teorileri/paradigmaları ve Neulinger’in boş zaman teorisi/paradigması hakkında en çok çalışma yapılan ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. ABD’yi İngiltere ve Kanada izlemektedir. Bu üç ülke dışında kalan ülkelerin tamamında boş zaman teorileri/paradigmaları çalışmaları Neulinger boş zaman teorisidir.

Tablo 2. Araştırmaların Ükelere Göre Dağılımı

Ülkeler	Leisure Theory (Title) OR Leisure Paradigm (Title) 221 results	Ülkeler	Leisure Theory (Title) or Leisure Paradigm (Title) and Neuringer (All Fields) 207 results
USA	83	USA	77
ENGLAND	33	ENGLAND	32
CANADA	32	CANADA	29
PEOPLES R CHINA	16	PEOPLES R CHINA	16
AUSTRALIA	13	AUSTRALIA	13
SOUTH KOREA	7	SOUTH KOREA	7
GERMANY	4	GERMANY	4
SOUTH AFRICA	4	SOUTH AFRICA	4
SPAIN	4	SPAIN	4
BRAZIL	3	BRAZIL	3

Şekil 4 Araştırmaların hangi türde yayınlandığını göstermektedir. Beklenildiği üzere en çok makale türünde yayınlanmıştır. Kitap Özetleri, kitap bölümleri de yine fazla sayıda çalışmanın yayınlandığı türlerdir. Öte yandan bütünüyle kitap olarak yayınlandığı çalışma sayısının çok az olması dikkat çekmektedir. Turizm ve rekreasyonda dâhil olmak üzere birçok alanın teorik zeminini oluşturan bu teorilerin kitap olarak çok yayınlanmasının düşündürücü olduğu söylenebilir.

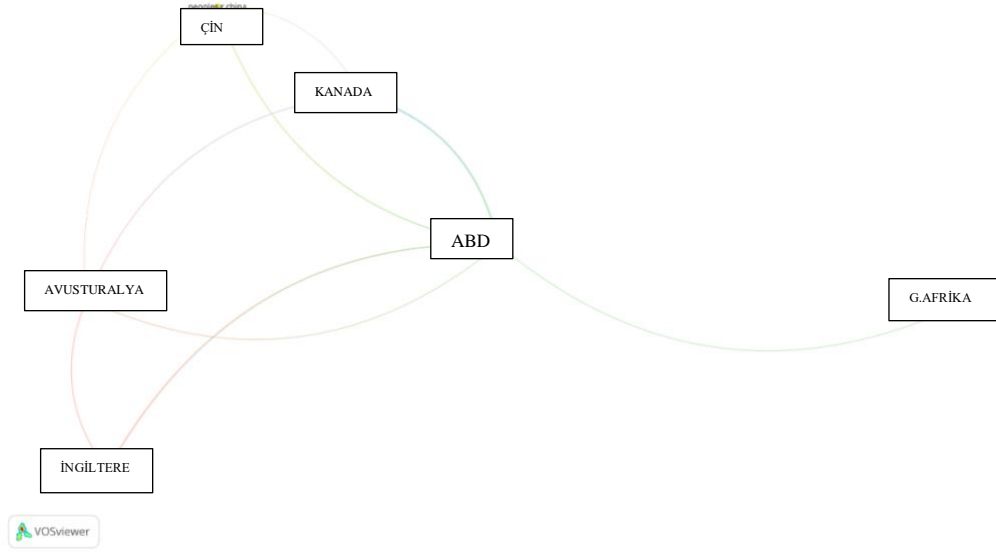
Şekil 4. Araştırmaların Yayın Türüne Göre Dağılımı

Tablo 3’de ise çalışmalar konularına göre sınıflandırılmıştır. En çok çalışma sosyoloji alanındadır. Sosyoloji alanından sonra psikoloji ve işletme ekonomisi alanı izlemektedir. Boş zaman olgusunun sosyolojik ve psikolojik boyutu bu alanlarda çok çalışma yapılmasını açıklamaktadır. Boş zaman aktiviteleri aynı zamanda mal ve hizmetlerden daha fazla faydalandığı yani tüketim ağırlıklı bir zaman olduğu için işletme ekonomisi alanlarında da fazla çalışmanın olmasını anlaşılır kılmaktadır. Spor bilimleri ve çevre bilimleri konularında da çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Bunun nedeni boş zamanın rekreatif etkinlikler ile olan yakın ilişkisi olarak ifade edilebilir.

Tablo 3. Araştırmaların Konusuna Göre Dağılımı

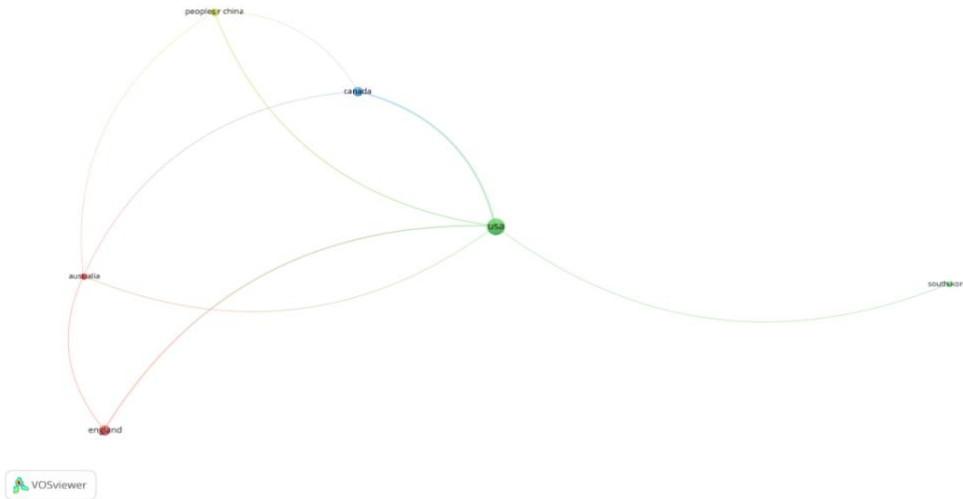
Araştırma Alanı	Leisure Theory (Title) OR Leisure Paradigm (Title) 221 results	Araştırma Alanı	Leisure Theory (Title) or Leisure Paradigm (Title) and Neuringer (All Fields) 207 results
Social Sciences Other Topics	108	Social Sciences Other Topics	100
Sociology	64	Sociology	57
Psychology	27	Psychology	27
Business Economics	23	Business Economics	23
Sport Sciences	12	Sport Sciences	12
Environmental Sciences Ecology	11	Environmental Sciences Ecology	10
Public Environmental Occupational Health	10	Public Environmental Occupational Health	10
Geriatrics Gerontology	7	Geriatrics Gerontology	6
Literature	7	Literature	6
Rehabilitation	6	Rehabilitation	6
Arts Humanities Other Topics	5	Education Educational Research	5
Education Educational Research	5	Geography	5
Geography	5	Arts Humanities Other Topics	4
Computer Science	4	Computer Science	4
Engineering	4	Engineering	4
Social Issues	4	Social Issues	4
Cultural Studies	3	Cultural Studies	3
History	3	History	3
Pediatrics	3	Public Administration	3
Diğerleri (1’er yayın)	17	Diğerleri (1’er yayın)	16

Şekil 5 Boş Zaman Teorileri/Paradigmaları ile İlgili Atf Dizini

Şekil 5. Boş Zaman Teorileri/Paradigmaları ile İlgili Atf Dizini

Aşağıda ise Neulinger'in boş zaman teorisi ne yönelik atıflar ile ilgili ağ haritası görülmektedir.

Şekil 6. Neulinger Boş Zaman Teorisi ile ilgili Çalışmaların Atf Dizini

Şekil 5 boş zaman teorileri/paradigmaları ile ilgili Şekil 6 ise Neulinger'in boş zaman teorisini göstermektedir. Atf dizinlerinin benzerliği şekillere de yansıdığı görülmektedir. Ülkeler arasındaki atf ilişkisini gösteren ağ haritası incelendiğinde, ülkelerin birbiri ile yakın ilişkiler içinde olduğu ve farklı renklerde birden fazla kümelenme olduğu ve en güçlü bağlantıya sahip ülke ABD olduğu görülmektedir. Haritada görülen diğer bir nokta ise boş zaman teorileri ve Neulinger'in boş zaman teorisi ile ilgili yapılan çalışmaların birkaç ülkede yoğunlaştığı söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada “boş zaman paradigması” ya da “boş zaman teorisi” (kelimeleri başlıkta), ek olarak da “Neulinger” kelimesi (bütün alanlarda), ile ilgili yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Web of Science veri tabanı üzerinden yapılan değerlendirmede, boş zaman teorisi ve boş zaman paradigması başlığı kullanılarak 1976 - 2022 yılları arasında yapılan 221 çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmanın tarama sürecinde “boş zaman

paradigması” ya da “boş zaman teorisi”, kelimeleri başlıkta, ek olarak Neulinger kelimesi ise bütün alanlarda anahtar kelime olarak kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler üzerinden araştırmaların kaynaklara göre, yazarlara göre, kurumlara göre, ülkelere göre, yayın türüne göre, konu alanlarına göre incelemesi yapılmıştır. Anahtar kelime bağlamında yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, boş zaman teorisi/paradigması ve Neulinger ile ilgili ilk olarak 1976 yılında yayın yapıldığı görülmektedir. Boş zaman paradigması ve Neulinger ile ilgili çalışmaların dalgalı bir seyir izlese de son 20 yılda arttığı görülmektedir. Boş zaman teorisi/paradigması ve Neulinger hakkında yayın yapan kurumlar incelendiğinde en fazla yayını Texas A&M University College Station ve Texas A&M University System adlı kurumların gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Yayın yapan ülkeler incelendiğinde, en fazla Amerika Birleşik Devletlerinin yayın yaptığı gözlemlenmiştir.

Boş zaman teorisi/paradigması ve Neulinger hakkında yayın türü incelendiğinde, en fazla makale hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Alana göre inceleme yapıldığında ise en fazla sosyal bilimler alanlarında yayınların yapıldığı gözlemlenmiştir.

Bu Araştırmanın tarama sürecinde “boş zaman paradigması” ya da “boş zaman teorisi”, kelimeleri başlıkta, ek olarak Neulinger kelimesi ise bütün alanlarda anahtar kelime üzerinden sadece Web of Science veri tabanı üzerinden değerlendirilmiştir. Türkiye’de bu alanda yapılmış çalışmaların yeterli olmadığı ve bu alanda daha fazla çalışma yapılmasının gerekli olduğu önerilmektedir.

Bundan sonraki yapılacak çalışmalarda Scopus, Google Scholar gibi veri tabanları üzerinden de tasnifleme yapılması önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmada boş zaman teorileri ile turizm ve rekreasyon arasındaki ilişki kavramsal düzeyde ele alınsa dahi bu kavramların da bibliyometrik taramaya dahil edilerek daha geniş bibliyometrik bir profilin çıkarılması önerilebilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Aghaei Chadegani, A., Salehi, H., Yunus, M., Farhadi, H., Fooladi, M., Farhadi, M., & Ale Ebrahim, N. (2013). A comparison between two main academic literature collections: Web of Science and Scopus databases. *Asian Social Science*, 9(5), 18-26.
- Argyle, M. (1996). *The Social Psychology of Leisure*. London, UK: Penguin Books
- Aytaç, Ö. (2002). Boş zaman üzerine kuramsal yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 231-260.
- Brey, E. T., & Lehto, X. Y. (2007). The relationship between daily and vacation activities. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 160-180.
- Bull, C., Hoose, J. & Weed, M. (2003). *An Introduction to Leisure Studies*. Pearson Education Limited, Prentice Hall, United Kingdom.

- Can, E., (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 1-17.
- Coppock, J.T. (1982). Geographical contributions to the study of leisure. *Leisure Studies*, 1,1-27.
- Dattilo, J., (2008). *Leisure Education Program Planning: A Systematic Approach*. Third Edition. State College, PA: Venture.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Glyptis, S. A. (1981). Leisure life-styles. *Regional Studies*, 15(5), 311-326.
- Hacıoğlu, N., A. Gökdeniz & Y. Dinç (2003). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi-Örnek Animasyon Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hall, C. M., & Page, S. J. (2015). Following the impact factor: Utilitarianism or academic compliance?. *Tourism Management*, 51, 309-312.
- Hall, C.M. and Page, S.J. (2006) *The Geography of Tourism and Recreation*, 3rd edn, London: Routledge
- Herbert, D.T. (1988) 'Work and leisure: exploring a relationship', *Area*, 20, 241-252.
- Kelly, J. R. (2009). Work and leisure – A simplified paradigm. *Journal of Leisure Research*, 41, 439-451.
- Kement, Ü. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Ticari Nitelikli Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklıklarının Ve Harcama Düzeylerinin İncelenmesi: Bingöl Üniversitesi Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 676-692.
- Köseoğlu, M. A., Rahimi, R., Okumuş, F., & Liu, J. (2016). Bibliometric studies in tourism. *Annals of Tourism Research*, 61, 180-198.
- Mullett, S. (1988). Leisure and consumption: incompatible concepts?. *Leisure Studies*, 7(3), 241-253.
- Munusturlar, S., Kurnaz, B., Yavuz, G., Özcan, Ö., & Karaş, B. (2017). Boş Zaman Davranışını Açıklamaya Işık Tutan Kuramsal Yaklaşımlar. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Murphy, Peter E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. New York: Methuen, Inc.
- Neulinger, J. (1974). *The psychology of Leisure*. Springfield, IL: Charles C. Thomas
- Neulinger, J. (1981). *To leisure: An introduction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Roberts, K. (2010). Sociology of leisure. *Sociopedia*. isa, 1-13.
- Shaw, S. M. (1985). Gender and leisure: Inequality in the distribution of leisure time. *Journal of Leisure Research*, 17(4), 266-282.
- Stockdale, J. E. (1985). What is leisure? An empirical analysis of the concept of leisure and the role of leisure in people's lives. *Sports Council and Economic and Social Research Council*.
- Tel M. ve B. Köksalan,(2008). Öğretim Üyelerinin Spor Etkinliklerinin Sosyolojik Olarak İncelenmesi (Doğu Anadolu Örneği) *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 261-278.
- Torkildsen, G. (2012). *Leisure and Recreation Management*. Routledge.

Türkmen M. Kul, M. ve M.Sarıkabak, (2013) Konaklama işletmesi yöneticilerinin rekreasyon algı ve tutumlarının değerlendirilmesi: Batı Karadeniz bölgesi örneği, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 2139-2152.

Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.

Bibliometric Analysis of Neulinger's Leisure Theory in the Context of Its Relationship with Tourism and Recreation Areas

Cemalettin GÜNEŞ

Ankara Hacı Bayram Veli University, Graduate School of Education, Ankara/Turkey

Bilgehan GÜLCAN

Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Extended Summary

Today, although business life is very busy, tiring, routine and boring, people are involved in this process for some reasons. However, in order to get away from the stresses brought by business life, people generally perform reactive leisure activities that have a relaxing and regenerative feature (Tel & Köksalan, 2008). In the modern world, the leisure time phenomenon (Türkmen et al., 2013), which expresses the time period outside the working life of people (end of working day, weekend, annual leave and retirement period) has been important since its early days (Torkildsen, 2012: 19). In other words, people have thought about how to make a qualified sense of the "empty" in the free time, which they see as the only time they can spend for themselves, which is outside the time whose boundaries have been shaped by the necessities of life for a long time. Munusturlar et al., (2017) state that these thoughts gained more momentum during the Ancient Roman period, which emphasized physical and mental fitness. Renaissance movements weakened the church's anti-leisure approaches, which considered non-working time to be a waste, and this led to more value being attributed to leisure time (Arglye, 1996; Dattilo, 2008; Bull et al., 2003). On the other hand, the radical effects of the industrial revolution on working life have increased people's efforts on how to use their spare time and how they can use it (Torkdilsen, 1992). In addition, Aytaç (2006) stated; It can be said that modern people's consumption and pleasure-oriented understanding of living also causes different meanings to leisure activities. In other words, it can be thought that people who put consumption and pleasure at the center of their lives under the direction of capitalist currents tend to focus more on leisure activities. These activities can be defined as recreational activities because they allow people to renew or even restructure themselves (Brey & Lehto, 2007). Recreational activities can be classified as active or passive in form, individual or group in terms of the number of people participating, and sportive, cultural and artistic in terms of type. These activities provide participants with pleasure, happiness, peace, spiritual calmness, physical and mental relaxation, and a wider worldview (Hacıoğlu et al., 2003; 30). As a leisure time method, it is possible to list recreational activities, musical pursuits, sportive activities, games, artistic activities, activities that require skill, nature activities, social and cultural activities (Can, 2015). In order to carry out all recreational activities, the first necessity is free time. In this respect, there is an organic link between leisure time and recreation. Another concept that is frequently mentioned with these two concepts is the concept of tourism. Even though recreational activities are sometimes considered as a sub-branch of tourism activities as event tourism, tourism activities can also be considered as recreational activities limited in terms of time and space. Tourism, recreation and leisure are often seen as a set of related and overlapping concepts. Although they are very important concepts, where, how and when their definitions are used is controversial. However, while phenomenological approaches to defining leisure, and thus tourism and recreation, are valuable in highlighting the social context in which leisure is both defined and realized, such an approach would clearly conflict with 'objective', technical approaches to definitions. However, it should be underlined that these definitions are used for different

purposes. A universally accepted definition of leisure, tourism and recreation is impossible. Definitions vary according to their purpose and context (Hall & Page, 2015). However, even given the subjective nature of leisure, it may still be possible to bring together individual perceptions and activities on a larger scale to provide a collective or widely accepted impression of the relationship between leisure, tourism and recreation. In this sense, tourism and recreation are generally considered subsets of the broader concept of leisure (Coppock 1982; Murphy 1985; Herbert 1988, Mullett, 1988).

In this research, studies in the literature on Neulinger's leisure paradigm, which is mainly used in the fields of social sciences, sociology and psychology, which is frequently used in the explanation of the phenomena in the fields of recreation and tourism, and which has a very high explanatory power, have been classified. It is possible to predict the researches in this research, which is carried out to get an idea about the leisure time paradigm or the studies on the leisure theory in the international literature. Considering the fragmented and scattered structure of leisure tourism and recreation studies (Köseoğlu et al., 2016), it is thought that this bibliometric study will make an important contribution to the literature, since it deals with all of the related concepts with a holistic approach. In this study, a descriptive scanning model was used. The bibliometric method was used as a method in the scanning model. Bibliometric analysis enables the classification of academic publications in electronic databases using quantitative methods (Donthu et al., 2021). Bibliometric analysis is an increasingly preferred method, especially to follow the development of certain disciplines and to interpret this development. (Zupic & Čater, 2015, p. 429). The fact that the fields of tourism, leisure and recreation, which are the focus of the study, are not very clear and the independent structures of the studies in this field make bibliometric studies a little more important in this field (Köseoğlu, et al., 2016). In this research, the web of science database was preferred as the database. The Web of Science database is one of the largest summarization and indexing systems in the world. In addition, the Web of Science database has been chosen as the database in this research because it contains many studies in different disciplines (Aghaei Chadegani et al., 2013). In the research, the words "leisure paradigm" or "leisure theory" were used in the title, and the word Neulinger was used as keywords in all fields over the Web of Science database. The sample of our research consists of studies that use these three keyword titles in the Web of Science database between 1976 and today as "title" and "keywords" between the years of 1976 and 2022. Therefore, 221 published studies between 1976-2022; The year of publication, the authors of the study, the area where the study was conducted, the institution in which it was made, the country in which it was made, the type of publication, the sources used and the keywords of the studies were evaluated. When the distribution of the studies conducted in the context of keywords is examined according to the years, it is seen that the first publication about the leisure theory/paradigm and Neulinger was in 1976. Although the studies on the leisure paradigm and Neulinger have followed a fluctuating course, it is seen that they have increased in the last 20 years. When the institutions that publish on the leisure theory/paradigm and Neulinger are examined, it has been determined that the institutions named Texas A M University College Station and Texas A M University System have made the most publications. When the publishing countries are examined, it is observed that the United States of America publishes the most. When the type of publication about the leisure theory/paradigm and Neulinger was examined, it was concluded that the most articles were prepared. When examining by field, it was observed that the most publications were made in the fields of social sciences. It is suggested that the studies conducted in this area in Turkey are not sufficient and that more studies are required in this area. In future studies, it is recommended to make classification over databases such as Scopus and Google Scholar. In addition, even if the

relationship between leisure theories and tourism and recreation is handled at the conceptual level in this study, it can be suggested to create a wider bibliometric profile by including these concepts in bibliometric scanning.